

4.4.2012

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntönnö 29.2.2012, VM 125:02/2007

JULKISHALLINNON TIETOLUOVUTUSTEN PERIAATTEET JA KÄYTÄNNÖT - LOPPURAPORTTI

Metsätutkimuslaitoksen (Metla) tiedoille on kaupallista kysyntää koskien ainakin tilastoja, metsävaratietoja ja metsien kehityssuunnitteita sekä kotimaassa että osin myös EU:ssa. Esimerkiksi ajantasaisten metsävaratietojen ja metsänkehityssuunnitteiden saaminen nykyistä laajempaan käyttöön edistää metsätaloutta ja voi luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia yksityiselle sektorille. Lisäksi Metlan keräämille tutkimusaineistoille on tutkimusyhteisössä laaja mielenkiinto.

Tärkein yksittäinen tietovaranto Metlassa on Valtakunnan metsien inventointi (VMI) aineisto tulosaineistoinen, jonka taustalla on asetuksessa Metsätutkimuslaitoksesta (1999/1140) määritelty tehtävä seurata metsävarojen, metsien terveydentilan ja metsien hyödyntämisen kehitystä. Tämä metsävaratietoaineisto lienee rinnastettavissa työryhmäraportin liitteessä 1 lueteltuihin tietovarantoihin. Lisäksi Metlassa on koko joukko erilaisia tietoaineistoja liittyen tutkimustoiminnan pitkäaikaisiin tietovarantoihin sekä mm. metsätilastotoimintaan. Metla on alustavasti kartoittanut tietovarantonsa. Tietovarannoista osa on tällä hetkellä julkisesti käytettävissä (esim. osa METINFO – palvelusta) ja osa on maksullisesti saatavilla. Lisäksi osa aineistoista on ollut saatavilla pelkästään tutkimuskäyttöön.

VMI-aineistoon liittyen on huomattava, että kokemuksemme mukaan pyrittäessä valtakunnantasolla tai suuraluetasolla harhattomiin tuloksiin koealojen täsmällinen sijoittelu maastossa on ollut syytä pitää ei-julkisena. Nähdäksemme tämä tilanne ei ole muuttunut. Lisäksi tässä yhteydessä olemme lähellä yksityisyyden suojaa koskien maanomistajan tietoja (henkilötiedot) yksittäisen koealan sijainnin ja omistajan tietojen suhteen. Vastaavia tilanteita on tutkimusaineistoissa myös esimerkiksi metsänomistaja-aineistojen suhteen. Näiltä osin tietojen mahdollinen luovuttaminen on jatkossa järjestettävä siten, että yksityisyyden suojaa ei loukata ja toisaalta, että tiedot ovat vastaanottajalle käyttökelpoisia. Metla kerää esimerkiksi puun hintatietoja rekisteriin ja näiden tietojen osalta tietojen toimittajan tietoja ei saa luovuttaa eikä yhdistää mihinkään aineistoon, joka saattaa aiheuttaa kolmannen osapuolen tunnistamisen ja toiminnan tietojen yhdistämisen.

Luonnollisesti asiakasrahoitteisen toiminnan tuloksena olevia tietoja ei voida luovuttaa Metsätutkimuslaitoksen päätöksellä, koska asiakas on maksanut kaikki kulut niiden keräämisestä ja siten kaikki oikeudet kuuluvat asiakkaalle ellei erikseen ole sovittu

4.4.2012

muuta (yleensä oma tutkimuskäyttö on mahdollista). Tällä hetkellä laitos tuottaa erilaisia metsävarakarttoja ja metsien kehityssennusteita myös asiakasrahoitteisena toimintana. Osa metsätilastoista tuotetaan maksullisena asiakasrahoitteisena toimintana ja lisäksi asiakasrahoitteista tutkimustoimintaa on jonkin verran.

Lausuntopyynnössä on pyydetty näkemyksiä erityisesti neljään eri kohtaan, jotka on esitetty seuraavassa.

1. Maksut tietoluovutuksista

Työryhmän esitys tietoluovutuksista vastaa hyvin pitkälle Metlan näkemystä ja nykyistä toimintapaa lukuunottamatta asiakasrahoitteista toimintaa. Näiden osalta siirtyminen maksuttomaan tietoluovutukseen vähentää laitoksen saamia tuloja, mikä vaikuttaa mahdollisuuksiin toteuttaa aineistoihin ja tietotuotteisiin liittyvää kehitystyötä. Nämä vaikutukset on arvioitu vuositasolla olevan 250 000 € ja ne olisi saatava kompensoitua laitoksen budjettirahoitukseen, mikäli näiltä osin siirrytään esitettyyn käytäntöön. Metlan nykyiset järjestelmät eivät mahdollista tällä hetkellä tietoluovutusten toteuttamista joustavasti ja automaattisesti kaikilta osin vaan tämän järjestäminen edellyttää investointeja.

2. Avoimen datan lisenssimalli

Metla tukee esitettyä avoimen datan lisenssimallia pääsääntöisesti. Kuitenkaan emme kannata täysin vapaata aineiston kopiointi- ja levittämisoikeutta. Lisäksi tässä yhteydessä on huomioitava tietäntyyppisten aineistojen käyttöön liittyvät aiemmin mainitut rajoitukset.

3. Perusrekisteritietojen käyttöehdot ja niiden soveltaminen

Metlalla ei ole tältä osin huomautettavaa.

4. Ehdotetut toimenpiteet ja tehtävät

Metla tukee ehdotettuja toimenpiteitä ja tehtäviä.

Metla on osana LYNET-yhteistyötä (LYNET= Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä) aloittanut varautumisen tietoaaineistojen avaamiseen ja näkyvin esimerkki tästä on EU-rahoitteinen LifeData-hanke. Hankkeen tavoitteena on saattaa ympäristötutkimukseen liittyviä tutkimusaineistoja käyttökelpoiseen ja luovutettavaan muotoon sekä edelleen joustavasti käytettäväksi. Työ on kuitenkin vasta alkuvaiheessa.

Metlalla on paljon erilaisia metsän- ja ympäristöntutkimukseen liittyviä pitkäaikaisia seuranta- ja tutkimusaineistoja, jotka laitoksella on tavoitteena tietyllä aikajänteellä saada julkisesti käytettäväksi. Aineistoihin liittyvät metatietojen määrittelyt ja tietoaaineistojen saattaminen luovutettavaan muotoon vaatii paljon työtä. Tässä yhteydessä on muistettava, että tutkimusaineistoihin liittyy myös aina tekijänoikeudellisia näkökohtia, jotka liittyvät tutkimussuunnitteluun.

4.4.2012

Tietoaaineistojen järjestäminen edellyttää investointeja niin tietojärjestelmiin kuin myös tietojen vertailukelpoiseksi saattamiseen, mikäli myös vanhoja tietoaaineistoja halutaan saada luovutuksen piiriin. Vanhoihin aineistoihin ei luonnollisesti kohdistu kaupallisia mahdollisuuksia samalla tavoin kuin uusiin, mutta tutkimuksen kannalta myös niiden saaminen nykyistä laajempaan käyttöön olisi suotavaa. Järjestelmien rakentamisesta tietoluovutuksen mahdollistaviksi aiheutuvat kustannukset tulisi saada sisällytettyä laitoksen budjettiin. Yleisesti Metlan tiedot sisältävät puutteellisia metatietoja, josta johtuen tietojen kohdentaminen ja löytäminen on vielä toistaiseksi vaikeaa. Myös tältä osin tietoluovutusten järjestäminen luo kustannuspaineita.

Asiakirjatietojen osalta tällä hetkellä Metlan tietojärjestelmissä olevat asiakirjat eivät ole yksilöitävissä ja löydettävissä käytössä olevien automaattisten hakumenettelyjen perusteella. Tällöin luovutettaessa tietoja esimerkiksi Metlan asiahallintajärjestelmästä ovat hakumenettelyt työtä ja aikaa vieviä. Tästä muotoutuu lisäkustannuksia, jotka näitä tietoja luovutettaessa joudutaan perimään tietojen tarvitsijalta.

Lausunnon ovat laatineet allekirjoittajan kanssa yhdessä tietohallintopäällikkö Jorma Airaksinen ja aluejohtaja Jari Varjo.

Tutkimusjohtaja, professori

Taneli Kolström